

УДК 32

О.В. Семченко

ІНФОРМАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ СПІЛКУВАННЯ ВЛАДИ Й СУСПІЛЬСТВА

У статті досліджується комплекс мір і дій держави та суспільства, спрямованих на стабільність політичної системи. Виявляються відмінності політичної системи й політичного режиму, розглядаються механізми інформаційного забезпечення стабільності політичної системи.

Ключові слова: політична система, механізми інформаційного забезпечення, політична стабільність.

В статье исследуется комплекс мер и действий государства и общества, направленных на стабильность политической системы. Выявляются отличия политической системы и политического режима, рассматриваются механизмы информационного обеспечения стабильности политической системы.

Ключевые слова: политическая система, механизмы информационного обеспечения, политическая стабильность.

The paper investigates a series of measures and actions of the state and society to the stability of the political system. Revealed differences of the political system and political regime, considered mechanisms of information to ensure stability of the political system.

Key words: political system, mechanisms of information security, political stability.

Постановка проблеми. У процесі реформ важливу роль грають не тільки об'єктивні соціально-політичні й економічні фактори, але й стан інформаційного простору. Тому, беззастережною умовою існування стабільної демократичної держави є конструктивна діяльність політичної системи, орієнтованої на демократичні норми й цінності.

Щоб визначити механізми інформаційного забезпечення стабільності політичної системи, варто зрозуміти, що являється її дестабілізуючими факторами. Це конфлікт інтересів соціальних груп суспільства, політична боротьба, порушення правових норм політичною владою, корупція, зовнішня агресія та ін..

Як відзначає Андрій Семченко, «Протидія сучасним загрозам політичної стабільності повинна реалізовуватися як система мір і дій держави й суспільства, спрямованих як на попередження й пом'якшення

самих конфліктів, так і на відбивання й припинення здійснюваних їхніми учасниками дестабілізуючих акцій» [7, с. 9].

Аналіз актуальних досліджень. Різні аспекти функціонування політичної системи суспільства, особливості становлення та існування політичних режимів досить всебічно представлені в сучасній політологічній науці. Основні напрямки і зміст можливих та реальних сучасних інформаційних погроз політичній системі та механізми забезпечення її стабільного функціонування розглядаються в публікаціях С. Бойко, С. Каштанова, Ю. Нісневича, А. Семченкова й ін..

Мета статті: визначитися з комплексом мір і дій держави й суспільства, спрямованих на стабільність політичної системи. Завдання статті: виявити відмінності політичної системи й політичного режиму; розглянути механізми інформаційного забезпечення стабільності політичної системи.

Виклад основного матеріалу. Для того, щоб диференціювати механізми інформаційного забезпечення стабільності політичної системи й політичного режиму, слід уточнити розходження останніх. Така необхідність є у зв'язку з тим, що в науковій літературі нерідко ці терміни використовуються як синонімічні. Так, наприклад, нерідко можна зустріти поняття «президентський режим» й «президентська система».

Дана проблема представляється простою тільки на перший погляд. Невипадково деякі вчені, наприклад К. Гаджиєв, вважають цю проблему однією з найбільш складних у політичній науці. Так, американський політолог М. Хагопян використовує поняття «поліття», «політична система» й «політичний режим» як синоніми. На його думку, ці терміни в широкому сенсі означають «фундаментальну організацію політичного життя», виражаючи загальні структурні характеристики політичного порядку. Відомий теоретик партій і партійних систем М. Дюверже також ототожнював дані поняття [2, с. 67].

У чому ж відмінність політичної системи й політичного режиму? Погодимося з тими дослідниками, які вважають, що тип політичної системи залежить від того, як вона організована.

Як відомо, політичні системи класифікуються за різними критеріями: по типу суспільства, по характеру взаємодії й т.д. Наприклад, залежно від типу суспільства вони можуть бути традиційними, модернізованими демократіями й тоталітарними.

Найбільш популярною і розповсюдженою є типологія політичних систем, заснована на характері політичного режиму, відповідно до якої політичні системи діляться на демократичні, авторитарні й тоталітарні. І тут ми наближаємося до розуміння того, що таке «політичний режим». Політичний режим включає принцип співвідношення гілок влади, організації політичних інститутів, форми реалізації владних повноважень та ін.. Таким чином, політичний режим – це організація влади в тій або іншій політичній системі.

Коли ми говоримо про стабільність політичної системи, то маємо на увазі її здатність протистояти негативним для себе тенденціям (загрозам, ризикам і ін..), а також розвивати позитивні тенденції життєдіяльності суспільства. Як справедливо вказує Андрій Семченков, «специфіка сучасних погроз політичній стабільності полягає в резонансному впливі за допомогою передових інформаційно-комунікаційних технологій на критично важливі елементи соціальних систем для того, щоб виникаючі в них дисфункції переросли в політичну дестабілізацію» [7, с. 18].

На думку С. Каштанова, інформаційними факторами дестабілізації політичної системи держави є: інформаційна війна, цифрова нерівність, протестне поведіння активних користувачів мережі; поширення комп'ютерних програм, що порушують функціонування інформаційної інфраструктури системи державного керування та ін.. [3, с. 15].

Таким чином, механізми інформаційного забезпечення стабільності політичної системи призначені для того, щоб, з одного боку, протистояти

інформаційним загрозам, ризикам, небезпекам політичної системи, з іншого боку – бути самостійним фактором стабілізації, тобто забезпечувати ефективність функціонування політичних інститутів, відсутність соціально-політичних конфліктів у суспільстві.

Обидва ці напрямки у своїй сукупності створюють механізм інформаційного забезпечення стабільності політичної системи.

Можна сказати, що політичний режим є своєрідним каркасом для існування політичної системи. Політичний режим є однією з найважливіших характеристик будь-якої політичної системи. К. Гаджиев вважає, що «Політичний режим – це система методів здійснення влади в суспільстві, що представляє собою набір певних правил політичної гри, політичних цінностей і політичних норм, а також відповідних політичних інститутів і структур, призначених для їхньої реалізації в політичній практиці» [2, с. 69].

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у політичній сфері й державному управлінні покликано вдосконалити діяльність органів державної влади, зробити її більш ефективною, відкритою, підзвітною суспільству. У той же час, невдалі спроби використання ІКТ здатні нашкодити політичній стабільності. Наприклад, не дотримуючись принципів загальних, рівних, вільних і таємних виборів або, посіявши сумнів в надійності систем електронного голосування. Громадянське суспільство повинне мати у своєму розпорядженні реальні механізми контролю за дотриманням принципів демократичного виборчого процесу. Тільки в цьому випадку можна розраховувати на достовірні результати.

Ю. Нісневич вважає, що відносини суспільства із владою повинні опиратися на механізм суспільної думки й механізм лобювання. А влада для ефективного спілкування з суспільством повинна використовувати такі механізми, як зв'язок із громадськістю або «public relations» і консультативну взаємодію. Природно, що всі ці механізми переплетені, а реалізуються й взаємодіють за допомогою новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. [5]. Як бачимо, усі ці механізми інформаційного забезпечення

стабільності виконавчої й законодавчої влади забезпечують діалогові форми спілкування із громадянами за допомогою нових інформаційно-комунікаційних технологій, які можуть застосовуватися для мобілізації активних громадян й їхніх інститутів з метою рішення актуальних суспільних завдань і позитивного суспільного розвитку, а також протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам політичної стабільності української держави.

На відміну від сталого стереотипу про те, що четвертою владою є преса, як колись про це образно сказав французький письменник Оноре ДЕ Бальзак, насправді четвертою владою в усьому світі вважають суспільну думку. Очевидно, так відбулося тому що, коли суспільна думка мовчить, її замінює думка журналіста, яка може бути видана за суспільну думку. Невипадково деякі дослідники вважають, що «Боротьба за суспільну думку – центральний нерв сучасної політики» [1, с. 50].

Як відомо, Україна перебуває в стані політичної й економічної нестабільності. З метою подолання кризових явищ 9 грудня 2014 р. уряд України презентував у Верховній Раді свою Програму дій, що різко погіршує соціально-економічне положення населення країни. До прийняття Програми дій в Інтернеті «гуляли» різні варіанти даної Програми, один «страшніше» іншого, що, звичайно ж не могло бути позитивно сприйнято суспільством. Люди не розуміли, що їх чекає. Багато хто називали отриману в Інтернеті інформацію «фейком», не вірячи, що такі плани уряду можуть бути правдою. Пізніше з'ясувалося, що програма уряду дійсно містить дуже хворобливі реформи буквально для всіх соціальних груп суспільства.

Природно, це не може не викликати дестабілізацію українського суспільства. З метою її недопущення, на наш погляд, такі дії уряду повинні були супроводжуватися потужною інформаційною підтримкою, що включає формування суспільної думки.

Як показують соціологічні опитування, українці демонструють готовність до труднощів в ім'я блага держави. Але, як відомо, межа терпіння не безкінечна. Однак ніхто із представників влади не поррахував потрібним

поговорити із суспільством, з тими ж лікарями, учителями, викладачами, так названими бюджетниками, пояснити їм, скільки ж потрібно потерпіти їй, головне, заради чого? Уряд обмежився тільки бесідами з депутатами, від яких залежало проходження в Парламенті цієї Програми.

«Чим це все загрожує країні? Насамперед – невизначеністю. В умовах війни на сході України й тотальної корупції на різних рівнях влади це смерті подібно. Від нового уряду українці чекають швидких і діючих кроків. А саме головне, чекають зрозумілих пояснень, скільки триватиме в країні режим виживання. Відповідей на ці питання уряд поки не дає», – такий коментар помістила на своїх сторінках газета DW 15 грудня 2014 р. [9].

Не можна не погодитися з Ю. Нісевичем, який справедливо висловлює думку про те, що загроза соціально-політичній стабільності багаторазово підсилюється, коли «державна влада ігнорує необхідність роз'яснити суспільству зміст своїх рішень і дій, обґрунтовувати їхню пріоритетність для досягнення загальнонаціональних, загальнозначущих цілей розвитку стосовно приватних інтересів» [5].

Про необхідність інформаційного забезпечення дій влади з метою збереження політичної стабільності неодноразово заявляють й інші експерти. На їхню думку, державна влада повинна стати більше відкритою для суспільства. Відомий економічний експерт Ерік Найман вважає, що якщо влада буде закритою й не стане обговорювати із суспільством реформи, те це може привести до нового, можливо останнього Майдану. З погляду експерта, головною помилкою нового уряду є відсутність контактів із суспільством із приводу реформ. Простим українцям не пояснюють, чому вага реформ ляже саме на їхні плечі, а не на плечі СБУ, МВС, прокурорів, суддів, які збережуть своє благополуччя. Як приклад експерт приводить Швейцарію, де в такі важливі моменти, як проведення соціальних реформ, проводяться референдуми. Ніхто не приймає рішення за громадян. «У нас громадян намагаються в черговий раз поставити перед фактом: ось, тепер ви будете жити так. У нас Влада лінива, не веде ніякого інформаційного

обговорення, не питає людей і в результаті отримує Майдан», – зауважив Найман [4].

Таким чином, поки ще представники державної влади не дуже цікавляться суспільною думкою із приводу своїх дій. Але ж суспільна думка є одним з механізмів інформаційного забезпечення стабільності політичної системи.

Очевидно, визнаючи інформаційну роботу уряду незадовільною, Прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк звернувся до українських телеканалів із проханням виділити уряду 30 хвилин у день хоча б раз на тиждень для пояснення українцям, у чому полягають реформи. «Є пропозиція звернутися до власників каналів, всіх каналів України й впровадити освітню програму щодо того, що таке реформи», – заявив Арсеній Яценюк під час засідання Національної ради по проведенню реформ 2 лютого 2015 р. «Запросити профільного міністра, запросити керівника профільного парламентського комітету. Без великих залів з оплесками, без графіків «подобається або не подобається», а суцільно професійна дискусія, де кожен профільний міністр по своєму напрямку разом з керівником комітету й експертами, журналістами, фахівцями в тій або іншій області проведе спокійну й зважену розмову. От що пропонується, от які плюси цього рішення, які мінуси цього рішення», – пояснив український прем'єр. «Я хотів би із цієї високої трибуни звернутися із проханням до усіх підтримати ініціативу по впровадженню широкої «ін. яз» програми про те, що таке реформи в Україні, що треба робити і щоб кожна посадова особа в країні, що відповідальна за свій напрямок, пояснювала українцям зміст, мету, коли, що і як буде досягнуто», – сказав він [8].

Президент України Петро Порошенко заявив про те, що спілкування із пресою повинне стати обов'язком для президента, уряду й парламенту. «Вважаю, що влада повинна більше спілкуватися із суспільством, пояснюючи свої дії. Вирішив почати із себе. Переконалий, що це повинно

стати не тільки доброю традицією, але й обов'язком як для президента, так і для уряду й парламенту», – написав він у своєму Facebook [6].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Діючим інструментом механізму суспільної думки в інформаційному суспільстві виступають соціальні мережі, популярність яких росте в геометричній прогресії.

Усе більше українських високопоставлених чиновників ведуть власні сторінки в соціальних мережах. Будучи першоджерелом інформації й використовуючи оперативність соціальних мереж, вони успішно виконують, по суті, функції своїх прес-служб, які в силу об'єктивних причин, не можуть так швидко доносити до суспільства необхідну інформацію. Нові комунікаційні можливості спілкування влади й суспільства привели до появи так званого «ін. язю». Політичний лексикон збагатили такими поняттями, як «Twitter-дипломатія», «Facebook-міністр» й ін.. Слід зазначити, що присутність державних чиновників у соціальних мережах в Україні, на відміну від західних країн, стало новим явищем, що особливо розвилось після Євромайдану. До цього присутність у мережі вищих державних осіб було скоріше виключенням із правил.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василенко И.А. Политические переговоры / И.А. Василенко. — М. : Гардарики, 2006. — 271 с.
2. Гаджиев К.С. Введение в политическую науку: Учебник для высших учебных заведений / К.С. Гаджиев. — Изд. 2-е, перераб. и доп.. — М. : Издательская корпорация «Логос», 1999. — 544 с.
3. Каштанов С.А. Общественный механизм обеспечения информационной безопасности политической системы России : автореф. дис... канд. полит. н. : спец. 23.00.02 — Политические институты, процессы и технологии / Сергей Анатольевич Каштанов. — Саратов, 2011. — 23 с.
4. Лівина на реформи влада сама «викопає собі яму» – експерт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://businessua.com/vlada/15108liniva-na-reformi-vlada-samavikopae-sobi-yamu-ekspert.html#>
5. Нисневич Ю.А. Информационно-коммуникационная стабилизация политической системы [Електронний ресурс] / Ю.А. Нисневич. — Режим доступу : <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=97565>

6. Порошенко: Власть должна больше общаться с обществом, объясняя свои действия [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://gordonua.com/news/localnews/Poroshenko-Vlast-dolzha-bolshe-obshchatsya-s-obshchestvom-obyasnyaya-svoi-deystviya-70442.html>
7. Семченков А.С. Противодействие современным угрозам политической стабильности в системе обеспечения национальной безопасности России : автореф. дис... д. полит. н. : спец. 23.00.02. — Политические институты, процессы и технологии / Андрей Сергеевич Семченков. — М., 2012. — 50 с.
8. Яценюк почувал: пришла пора объяснять массам, что ж такое эти «реформы» [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://obkom.net.ua/news/2015-02-02/1849.shtml>
9. Deutsche Welle: Программа правительства Украины – выживание вместо развития [Электронный ресурс]. — Режим доступа : [.from-ua.com/obzor-pressi/333408-dw-programma-pravitelstva-ukraini-vizhivanie-vmesto-razvitiya.html](http://from-ua.com/obzor-pressi/333408-dw-programma-pravitelstva-ukraini-vizhivanie-vmesto-razvitiya.html)